I

Prin radio. Ora 6.10. De la Toulouse către escale: Curierul Franța-America de Sud părăsește Toulouse ora 5.45 stop.

Un cer limpede ca apa scălda stelele și le dezvăluia. Apoi venea noaptea. Sahara se desfășura dună după dună sub lumina lunii. Peste frunțile noastre, acea lumină de lampă care nu dă la iveală obiectele, ci parcă le alcătuiește, hrănind cu o materie delicată fiecare lucru. Sub pașii noștri înăbușiți se întindea măreția unui nisip dens. Iar noi mergeam cu capul gol, eliberați de povara soarelui. Noaptea: ca un sălaș...

Dar cum puteam crede că avem parte de liniște? Alizeele alunecau necontenit spre sud. Se prelingeau pe deasupra plajei cu un fâșâit de mătase. Nu mai erau vânturile acelea din Europa care se învârtejesc, care se retrag: se instalaseră deasupra noastră ca deasupra unui rapid în mers. Uneori, noaptea, ne loveau, atât de violent, încât ne sprijineam de ele, cu fața spre nord, cu senzația că suntem luați pe sus, că urcăm de-a lungul lor către o țintă nedeslușită. Câtă grabă, câtă nelinişte!

Soarele își urma drumul lui, aducea înapoi ziua. Maurii se agitau prea puțin. Cei care se aventurau până la fortul spaniol gesticulau, purtându-și puștile ca pe niște jucării. Aceasta era Sahara văzută din culise: triburile

nesupuse își pierdeau aici misterul și dădeau în vileag câțiva figuranți.

Trăiam înghesuiți unii peste alții în fața propriei noastre imagini, cea mai limitată. De aceea nu ne dădeam seama că suntem izolați în deșert: ar fi trebuit să ne întoarcem acasă pentru a ne închipui depărtarea la care ne aflam și a o descoperi din perspectivă.

Nu ne duceam mai departe de cinci sute de metri, până unde începea rebeliunea, ținuți captivi de mauri, dar și de noi înșine. Vecinii noștri cei mai apropiați, cei din Cisnèros, din Port-Étienne, erau, la șapte sute, la o mie de kilometri, de asemenea prizonieri ai Saharei, prinși ca într-un înveliș mineral. Gravitau și ei în jurul aceluiași fort. Îi cunoșteam după porecle, după manii, între noi era însă aceeași tăcere apăsătoare ca între planetele locuite.

În dimineața aceea, lumea începea pentru noi să se agite. Operatorul T.S.F.[1] ne-a înmânat în sfârșit o telegramă: doi piloni, înfipți în nisip, ne legau o dată pe săptămână de acea lume:

Curierul Franța-America plecat din Toulouse ora 5.45 stop. Depășit Alicante ora 11.10.

Vorbea Toulouse, Toulouse, cap de linie, Dumnezeu îndepărtat.

În zece minute, știrea ajungea la noi prin Barcelona, prin Casablanca, prin Agadir, apoi se îndrepta spre Dakar. Pe cinci mii de kilometri de linie, aeroporturile erau alertate. La reluarea de la șase seara, ni se mai comunica:

Curierul va ateriza la Agadir ora 21 va pleca din nou spre Cabo Juby ora 21.30 va ateriza acolo cu pneumatice stop. Cabo Juby va pregăti luminile obișnuite stop. Ordin rămâneți în contact cu Agadir. Semnat: Toulouse.

[1] Siglă a telegrafiei sau a telefoniei fără fir în Franța (n.red.)

Din observatorul de la Cabo Juby, izolați în mijlocul Saharei, urmăream o cometă îndepărtată.

Spre ora șase seara sudul se agita:

Din Dakar către Port-Étienne, Cisneros, Juby: comunicați urgent vești despre curier.

Din Juby către Cisneros, Port-Étienne, Dakar: nu sunt vești de la traversare ora 11.10 Alicante.

Un motor duduia pe undeva. Din Toulouse până în Senegal încercam să-l auzim.

II

Toulouse. Ora 5.30.

Mașina aeroportului oprește chiar la intrarea în hangar, deschis înspre noaptea amestecată cu ploaie. Becuri cu puterea a cinci sute de candele[1] dezvăluie obiecte dure, precise, nude, precum cele dintr-un stand. Sub bolta asta orice vorbă rostită răsună, zăbovește, împovărează liniștea. Metal lucitor, motor fără unsoare. Avionul pare ca nou. Mecanism delicat ca de ceasornic pe care-l atingeau mecanicii cu degete de inventatori. Acum se depărtează de mașinăria bine pusă la punct.

„Să-i dăm bătaie, domnilor, să-i dăm bătaie...“

Sac după sac, corespondența se afundă în pântecele aparatului. Pontare rapidă:

– Buenos Aires... Natal... Dakar... Casa... Dakar... Treizeci și nouă de saci. Exact?

– Exact.

Pilotul se echipează. Pulovere, fular, combinezon din piele, cizme îmblănite. Trupul lui adormit atârnă greu. Cineva îl interpelează: „Hai! Să ne grăbim...“ Cu mâinile

[1] Unitate de măsură pentru calcularea intensității unui izvor de lumină (n.red.)

împovărate de ceas, de altimetru, de porthartă, cu degetele țepene în mănușile groase, se cațără greoi și neîndemânatic până la postul de pilotaj. Un scafandru în afara elementului său. Dar, odată instalat, totul devine mai ușor.

Un mecanic urcă până la el:

– Șase sute treizeci de kilograme.

– Bine. Pasageri?

– Trei.

Îi ia ca pe bagaje, fără să-i vadă.

Șeful de pistă se întoarce spre salahori:

– Cine a fixat capota asta în știfturi?

– Eu.

– Douăzeci de franci amendă.

Șeful de pistă mai aruncă o ultimă privire: ordine absolută a lucrurilor; gesturi reglate ca pentru un balet. Avionul ăsta își are locul exact în hangarul ăsta, așa cum peste cinci minute își va avea locul în văzduh. Zborul ăsta e la fel de bine calculat ca lansarea la apă a unui vapor. Știftul ăsta care lipsește: eroare evidentă. Becurile astea de cinci sute de candele, privirile astea precise, severitatea asta, toate pentru ca zborul relansat de la o escală la alta până la Buenos Aires sau la Santiago de Chile să fie un efect balistic și nu o înfăptuire a hazardului. Pentru ca, în pofida furtunilor, a cețurilor, a tornadelor, în pofida miilor de piedici provocate de arcul supapei, de culbutor, de materie, să fie ajunse din urmă, lăsate în urmă, șterse: trenuri expres, trenuri rapide, cargouri, vapoare! Și ca să fie atinse într-un timp record Buenos Aires sau Santiago de Chile...

– Porniți.

I se dă o hârtie pilotului Bernis: planul de bătaie.

Bernis citește:

Perpignan semnalează cer senin, vânt zero. Barcelona: furtună. Alicante...

*

Toulouse. Ora 5.45.

Roțile puternice strivesc piedicile. Culcată de vântul elicei, iarba, pe o distanță de până la douăzeci de metri în urmă, parcă ar curge. Bernis, dintr-o simplă mișcare a încheieturii mâinii, dezlănțuie sau stăvilește furtuna.

Zgomotul crește acum, în reprize repetate, devenind un mediu dens, aproape solid, în care corpul se află închis. Când pilotul îl simte că umple în el ceva ce până atunci rămăsese neîmplinit, gândește: „E bine". Apoi privește capota neagră sprijinită de cer, conturându-se împotriva luminii, ca un obuzier. Îndărătul elicei se zărește tremurat un peisaj de revărsat de ziuă.

După ce a rulat lent, cu vântul împotrivă, trage spre el maneta de viteză. Avionul, ca înhățat de elice, se năpustește înainte. Primele salturi se amortizează pe aerul elastic, iar pământul pare, în sfârșit, să se întindă, să lucească sub roți ca o curea. După ce a apreciat densitatea aerului, mai întâi impalpabil, apoi fluid, devenit acum solid, pilotul se sprijină pe el și urcă.

Copacii care mărginesc pista de decolare se dau în lături și dezvelesc orizontul. La două sute de metri, avionul se mai apleacă o dată peste o stână ca de jucărie, cu arbori înfipți drept, cu case zugrăvite, iar pădurile își păstrează încă desișul de blană: pământ locuit...

Bernis caută înclinarea corectă a spatelui, poziția exactă a cotului, care îi sunt necesare pentru a se simți liniștit. În urma lui, norii joși de la Toulouse închipuie parcă holul întunecat al gărilor. Acum, el se împotrivește mai puțin avionului care caută să urce, lăsând să se destindă puțin forța pe care mâna sa o comprimă. Dă drumul dintr-o mișcare a încheieturii mâinii fiecărui val care-l înalță și care se propagă în el ca o undă.

Peste cinci ore Alicante, spre seară Africa. Bernis visează. E împăcat: „Am făcut ordine". Ieri, părăsea Parisul cu expresul de seară: ce vacanță stranie! Păstrează amintirea confuză a unui tumult nedeslușit. Va suferi mai târziu, dar, deocamdată, lasă totul în urmă, de parcă totul s-ar continua în afara lui. Pe moment, i se pare că se naște odată cu zorii care urcă, ajutând și el, o, cât de matinal, la construirea acelei zile. Se gândește: „Nu sunt decât un lucrător, stabilesc legătura poștală cu Africa". Și zi de zi, pentru lucrătorul care începe să construiască lumea, lumea începe.

„Am făcut ordine..." Ultima seară în apartament. Ziare împăturite în jurul stivelor de cărți. Scrisori arse, scrisori clasate, huse peste mobile. Fiecare lucru lămurit, scos din viața lui, pus în spațiu. Și acel tumult al inimii care nu mai avea noimă.

S-a pregătit pentru a doua zi ca pentru o călătorie. S-a îmbarcat pentru ziua următoare ca pentru o plecare în America. Atâtea lucruri neterminate îl legau încă de el însuși. Și, dintr-odată, era liber. Lui Bernis aproape că îi e teamă să se descopere atât de disponibil, atât de muritor.

Carcassonne, escală de urgență, se îndepărtează dedesubtul lui.

Și ce lume bine rânduită și aceasta – 3 000 de metri –, rânduită precum stâna de jucărie într-o cutie. Case, canale, șosele, jucării ale oamenilor. Lume compartimentată, lume împărțită în pătrate, în care fiecare ogor își are gardul lui de mărăcini, iar țarcul își are zidul lui. Carcassonne, în care fiecare negustoreasă de mărunțișuri retrăiește viața bunicii ei. Umile fericiri împrejmuite. Jucării ale oamenilor așezate în ordine în vitrina lor.

Lume în vitrină, prea expusă, prea etalată, orașe în ordine pe harta făcută sul și pe care un pământ ușor le aduce către el cu siguranța fluxului.

Se gândește că e singur. Pe cadranul altimetrului soarele scânteiază. Un soare luminos și înghețat. O mișcare de palonier: peisajul întreg deviază. Lumina asta e minerală, pământul ăsta apare mineral: tot ceea ce înseamnă latura plăcută, parfumul, slăbiciunea lucrurilor este anulat.

Și totuși, sub haina de piele, un trup cald și fragil, Bernis. În mânușile groase, niște mâini minunate care știau, Geneviève, să-ți dezmierde cu dosul degetelor obrazul...

Iată Spania.

III

Azi, Jacques Bernis, vei trece peste Spania cu calmul unui proprietar. Imagini cunoscute, una câte una, se vor fixa în privirea ta. Îți vei croi drum, cu dezinvoltură, printre furtuni. Barcelona, Valencia, Gibraltar, aduse către tine, luate pe sus mai departe. E bine așa. Îți vei desfășura harta făcută sul, munca isprăvită se adună undeva în urmă. Dar mi-aduc aminte de primii tăi pași, de ultimele sfaturi, în ajunul primei tale curse poștale. Trebuia, în zori, să iei în brațele tale gândurile unui întreg popor. În brațele tale lipsite de putere. Să le duci printre mii de capcane ca pe o comoară ascunsă sub manta. Corespondență prețioasă, ți se spusese, corespondență mai prețioasă decât viața. Și atât de fragilă. Pe care o simplă greșeală o împrăștie în flăcări, amestecând-o cu palele de vânt. Mi-aduc aminte de acea veghe de dinaintea plecării:

– Și atunci?

– Atunci vei încerca să ajungi la plaja din Peniscola. Ferește-te de bărcile de pescuit.

– Apoi?

– Apoi până la Valencia vei găsi întotdeauna terenuri de urgență; le subliniezi cu creionul roșu. În lipsă de ceva mai bun, aterizează în albiile râurilor secate.

Bernis retrăia atmosfera de colegiu sub abajurul verde al lămpii, în fața hărților desfășurate. Însă, din fiecare punct al solului, profesorul lui de azi îi desprindea un secret viu. Țările necunoscute nu mai dădeau la iveală cifre moarte, ci câmpuri adevărate cu flori – unde, tocmai, e bine să nu te încrezi în copacul ăsta – plaje adevărate cu nisip – unde, spre seară, trebuie să te ferești de pescari.

Deja știai, Jacques Bernis, că nu vom cunoaște niciodată Granada sau Almeria, nici Alhambra și nici moscheile, ci doar un pârâu, un portocal, destăinuirile lor cele mai umile.

– Ascultă-mă, așadar: dacă e frumos aici, o ții drept înainte. Dar dacă e vreme proastă, dacă zbori la mică înălțime, apeși spre stânga, o iei spre valea asta.

– O iau spre valea asta.

– Ajungi la mare, mai târziu, prin trecătoarea asta.

– Ajung la mare prin trecătoarea asta.

– Și ai grijă de motor: faleza e abruptă și sunt stânci.

– Și dacă mă lasă baltă?

– Te descurci.

Iar Bernis zâmbea: piloții tineri au ceva romanesc. Trece o stâncă, precum o aruncătură de praștie, și-l doboară. Aleargă un copil, dar o mână îl oprește punându-i-se pe frunte și-l răstoarnă...

– Ba nu, bătrâne, ba nu! Ne descurcăm.

Iar Bernis era mândru de lecția asta: copilăria sa nu reținuse din *Eneida* nici măcar un singur secret care să-l ferească de moarte. Degetul profesorului pe harta Spaniei nu era degetul unui descoperitor de izvoare și nu dădea la iveală nici comori, nici capcane, și nici n-o atingea pe păstorița aceea de pe pajiște.

Ce atmosferă blândă răspândea azi lampa aceea din care curgea o lumină uleioasă. Firicelul de ulei care asigură calmul pe mare. Afară sufla vântul. Camera era cu adevărat o insuliță în lume precum un han pentru marinari.

– Un păhărel de Porto?

– Desigur...

Cameră de pilot, han nesigur, adesea era nevoie să te reconstruim. Compania ne înștiința în ajun, seara: „Pilotul X e afectat în Senegal... În America...“ Trebuia atunci, chiar în cursul nopții, să-ți desfaci legăturile, să-ți bați în cuie capacele lăzilor, să-ți dezgolești camera de tine însuți, de fotografii, de cărți și s-o lași în urmă, mai puțin marcată de prezența ta decât de aceea a unei fantome. Trebuia uneori, chiar în cursul nopții, să deznozi două brațe, să istovești puterile unei fetițe, nu s-o faci să asculte de rațiune, nu, doar toate se îndărătnicesc, ci s-o ostenești, iar spre ora trei dimineața s-o așezi ușurel în somn, supusă, nu în fața plecării, ci în fața propriei dureri, și să-ți spui: iat-o că acceptă, plânge.

Oare ce-ai învățat mai târziu străbătând lumea, Jacques Bernis? Să zbori? Înaintezi lent, scobindu-ți drumul printr-un cristal dur. Orașele își iau treptat locul unul altuia, e nevoie să aterizezi ca să prinzi acolo contur. Acum știi că aceste bogății sunt doar oferite, apoi șterse, spălate de ore ca de apa mării. Dar, la întoarcerea din primele tale călătorii, ce fel de bărbat credeai că ai devenit și pentru ce dorința asta de a-l confrunta cu fantoma unui ștrengar afectuos? Încă de la prima ta permisie m-ai târât la colegiu: din Sahara, Bernis, unde îți aștept trecerea, îmi amintesc cu melancolie de vizita aceea făcută copilăriei noastre.

O vilă albă între pini, o fereastră se lumina, apoi o alta. Îmi spuneai: „Iată odaia de studiu unde ne scriam cele dintâi poeme...“

Veneam de foarte departe. Mantalele noastre grele acopereau lumea, iar sufletele noastre de călători vegheau înlăuntrul nostru. Ajungeam în orașele necunoscute, cu fălcile încleștate, cu mâinile vârâte în mănuși, la adăpost. Mulțimile curgeau peste noi fără să ne atingă. Păstram, pentru orașele îmblânzite, pantalonul de flanelă albă și bluza de tenis. Pentru Casablanca, pentru Dakar. La Tanger mergeam cu capul descoperit; nu aveam nevoie de armură în orășelul acela adormit.

Ne întorceam zdraveni, sprijinindu-ne pe mușchi de bărbat. Luptaserăm, suferiserăm, străbătuserăm pământuri nemărginite, iubiserăm câteva femei, ne jucaserăm uneori cu moartea dând cu banul, pur și simplu pentru a lepăda teama aceea care ne dominase copilăria cu pedepse scrise și reținerea la școală, pentru a asista invulnerabili la citirea notelor sâmbăta seara.

S-a auzit în vestibul un șușotit, au urmat niște chemări, apoi s-a produs zarva grăbită a unor bătrâni. Veneau, înveșmântați în lumina aurie a lămpilor, cu chipuri ca de pergament, dar cu ochi atât de limpezi: veseli, fermecători. Și, dintr-odată, am priceput că ei știau deja că noi eram făcuți dintr-o altă materie: foștii elevi au obiceiul să vină înapoi călcând cu pasul apăsat al celui care își ia revanșa.

Căci nu se mirau de strângerea robustă a mâinii mele, nici de căutătura directă a lui Jacques Bernis, ne-au tratat fără tranziție, ca pe niște bărbați, au dat fuga să aducă o sticlă de vin vechi de Samos de care nu ne pomeniseră niciodată nimic.

Ne-am instalat pentru masa de seară. Se strângeau sub abajur precum țăranii în jurul focului, și am aflat că erau șubrezi.

Erau șubrezi fiindcă deveneau indulgenți, fiindcă lenea noastră de odinioară, care trebuia să ne ducă la viciu,

la mizerie, nu mai era acum decât un cusur copilăresc, zâmbeau chiar la gândul ăsta; fiindcă orgoliul nostru, pe care ne îndemnau să-l învingem cu atâta elan, în seara asta îl lăudau, numindu-l nobil. Aveam chiar mărturisiri în acest sens din partea profesorului de filozofie.

Descartes își fundamentase poate sistemul pe un raționament eronat, Pascal... Pascal era crud. Și el își încheia viața fără să rezolve, în pofida atâtor strădanii, vechea problemă a libertății umane. Iar el, care ne apăra din toate puterile împotriva determinismului, împotriva lui Taine, el, care nu vedea dușman mai mare în viață ca Nietzsche pentru niște copii care termină colegiul, ne mărturisea afecțiuni vinovate. Nietzsche... Nietzsche însuși îl tulbura. Cât despre realitatea materiei... Nu mai știa, se frământa... Atunci au început să ne pună întrebări. Ieșiserăm din casa aceea călduță în marea furtună a vieții, eram datori să le povestim cum e cu adevărat vremea pe pământ. Dacă într-adevăr bărbatul care iubește o femeie devine robul ei ca Pirus sau călăul ei ca Nero. Dacă într-adevăr Africa dimpreună cu singurătățile ei și cu cerul ei albastru corespund celor învățate de profesorul de geografie. (Cum e cu struții care închid ochii pentru a se proteja?) Jacques Bernis ceda un pic fiindcă poseda mari taine, dar profesorii izbutiseră să i le șterpelească.

Au vrut să afle de la el cum e cu beția acțiunii, cum duduie motorul, și să-l audă spunând că nu ne mai era de ajuns, pentru a fi fericiți, să tundem, ca ei, tufele de trandafiri, la căderea serii. Era acum rândul lui să explice pe Lucrețiu sau Ecleziastul și să dea sfaturi. Tot astfel Bernis îi informa, la tanc, de câte alimente și apă e nevoie ca să nu mori de sete dacă ai pană de avion în deșert. Bernis le arunca în grabă ultimele sfaturi: secretele care îl scapă pe pilot de mauri, reflexele care-l scapă pe pilot de foc. Și

iată că dădeau din cap, încă preocupați, deja siguri și totodată mândri că dăduseră drumul în lume acestor forțe noi. Pe acei eroi pe care îi celebraseră dintotdeauna îi atingeau în sfârșit cu degetul, iar acum, când în fine îi cunoscuseră, puteau muri împăcați. Au vorbit despre Iulius Cezar copil.

Dar, de teamă că îi vom întrista, le-am povestit despre decepțiile și gustul amar al odihnei de după acțiunea inutilă. Și, cum cel mai bătrân visa, ceea ce ne-a îndurerat, le-am spus în ce măsură singurul adevăr este poate pacea cărților. Însă profesorii știau deja acest lucru. Experiența lor era crudă fiindcă ei predau oamenilor istoria.

„De ce v-ați întors în țară?“ Bernis nu le răspundea, dar bătrânii dascăli aveau știința sufletelor și, făcând cu ochiul, se gândeau la dragoste...

IV

Pământul, văzut de sus, părea gol și mort; avionul coboară: pământul se înveșmântează. Pădurile îl împodobesc din nou, văile, colinele îi imprimă o mișcare de talaz: pământul respiră. Un munte pe care-l survolează, piept de uriaș culcat, se umflă aproape până la el.

Tot mai aproape acum, ca torentul pe sub un pod, cursul lucrurilor se accelerează. E vălmășagul acelei lumi uniforme. Arbori, case, sate se despart de o zare netedă, sunt mânate în urma lui în derivă.

Terenul din Alicante urcă, se răstoarnă, se așază, roțile îl ating, se apropie de el ca de un laminor, se ascut la atingerea lui...

Bernis coboară din carlingă, cu picioarele înțepenite. Închide ochii o secundă, cu capul încă plin de zgomotul

motorului și de imagini vii, cu membrele încărcate încă de vibrațiile aparatului. Apoi intră în birou, unde se așază cu încetineală, dă la o parte cu cotul o călimară, câteva cărți, și trage spre el carnetul de drum al zborului 612.

Touloase-Alicante: 5 h și 15 min. de zbor.

Se întrerupe, se lasă copleșit de oboseală și de vis. Îi ajunge la urechi un zgomot confuz. O cumătră strigă ceva undeva. Șoferul Fordului deschide ușa, se scuză, zâmbește, Bernis contemplă grav pereții, poarta și pe șoferul în mărime naturală. E amestecat, preț de zece minute, într-o discuție pe care n-o înțelege, în niște gesturi care iau sfârșit, care reîncep. Imaginea asta este ireală. Un copac sădit în fața porții e totuși acolo de treizeci de ani. De treizeci de ani marchează imaginea ca un reper.

Motor: nimic de semnalat.

Avion: se apleacă spre dreapta.

Lasă tocul jos, gândește simplu: „Mi-e somn", iar visul care îi presează tâmplele își face iarăși simțită prezența.

O lumină chihlimbarie peste un peisaj atât de limpede. Câmpuri bine greblate și finețe. Un sat așezat la dreapta, la stânga o turmă minusculă, iar pe deasupra, închizându-l, bolta unui cer azuriu. „O casă", se gândește Bernis. Își amintește că simțise cu o evidență neașteptată că peisajul acela, cerul acela, pământul acela erau clădite în felul unei locuințe. Locuință familiară, bine rânduită. Fiecare lucru atât de vertical. Nicio amenințare, nicio fisură în acea reprezentare simplă: parcă s-ar fi găsit în interiorul peisajului.

Așa se simt eterne doamnele bătrâne care stau la fereastra salonului. Pajiștea e răcoroasă, grădinarul udă florile cu mișcări încete. Ele îi urmăresc din ochi spatele care dă o senzație de siguranță. Un miros de ceară urcă dinspre parchetul lucitor și le încântă. Ordinea din casă e plăcută:

ziua a trecut trăgând după ea vântul și soarele și ploile scurte, stricând doar câțiva trandafiri. „E timpul. Adio." Bernis pleacă din nou.

Bernis pătrunde în furtună. Aceasta se înverșunează împotriva avionului precum loviturile de târnăcop ale unui demolator: dar am mai văzut noi și altele, o să trecem. Bernis nu mai are acum decât gânduri elementare, gândurile care conduc acțiunea: să iasă din această depresiune muntoasă în care îl cufundă tornada descendentă, în care ploaia în rafale e atât de deasă încât s-a făcut beznă, să sară dincolo de acest zid, să ajungă la mare.

O izbitură! Se rupe aparatul? Avionul trage deodată spre stânga. Bemis îl menține cu o mână, apoi cu amândouă, apoi cu întreg corpul. „La naiba!" Avionul trage cu toată greutatea spre pământ. Bernis e terminat. Încă o secundă și va fi azvârlit pentru totdeauna din casa asta răvășită, pe care abia începuse s-o înțeleagă. Câmpii, păduri, sate vor țâșni spre el în spirală. Fum al aparențelor, spirale de fum, fum! Stână rostogolită în cele patru colțuri ale cerului...

„A! Ce frică mi-a fost..." O mișcare din călcâi dă drumul unui cablu. Comandă blocată. Cum? Sabotaj? Nu. O nimica toată: o mișcare din călcâi restabilește ordinea lumii. Ce mai aventură!

O aventură? Nu rămâne de pe urma acelei secunde decât gustul din gură, amărăciunea cărnii. Ei! Dar falia aceea întrezărită! Totul nu era decât o iluzie: șosele, canale, case, jucării ale oamenilor!...

A trecut. S-a sfârșit. Aici cerul e limpede. Buletinul meteo îl prevăzuse. „Cerul pe sfert acoperit de nori cirus." Buletinul meteo? Izobarele? „Sistemele de nori" ale profesorului Borjsen? Un cer de sărbătoare populară: da. Un

cer de 14 iulie. Trebuia să spună: „La Málaga e zi de sărbătoare!“ Fiecare locuitor posedă zece mii de metri de cer curat deasupra lui. Un cer care se întinde până la norii cirus. Nicicând acvariul n-a fost atât de luminos, atât de mare. Tot astfel în golf, într-o seară de cursă de regate: cer albastru, mare albastră, gulerul albastru și ochii albaștri ai căpitanului. Concediu luminos.

S-a terminat. Treizeci de mii de scrisori au trecut cu bine.

Compania recomanda: corespondență prețioasă, corespondență mai prețioasă decât viața. Da. Materie care să dea motive să trăiască la treizeci de mii de îndrăgostiți... Răbdare, îndrăgostiților! În luminile serii, ajungem până la voi. În urma lui Bernis, norii groși, răscoliți de tornadă ca într-o cuvă. În fața lui, un pământ înveșmântat în soare, țesătura de culoare deschisă a pajiștilor, lâna pădurilor, vălul încrețit al mării.

În dreptul Gibraltarului va fi noapte. Atunci un viraj la stânga spre Tanger va desprinde de Bernis Europa, banchiză enormă, în derivă...

Încă vreo câteva orașe hrănite cu pământ brun, apoi Africa, încă vreo câteva orașe hrănite cu pastă neagră, apoi Sahara. Bernis va asista în seara asta la despuierea pământului.

Bernis e ostenit. Cu două luni în urmă, se ducea spre Paris s-o cucerească pe Geneviève. Ieri se întorcea la Companie, după ce făcuse ordine în propria-i înfrângere. Câmpiile astea, orașele astea, luminile astea care se duc în urmă, de fapt el este cel care le părăsește cu adevărat. Care se dezbară de ele. Peste un ceas va luci farul din Tanger: Jacques Bernis, până la farul din Tanger, va da drumul amintirilor.